

דבר העורך

ואל תטש תורת אמתך

בעצם השאלה היסודית האם נשים חייבות בסדרי התפילה וקריאת שמע, וכיצד המנהג למעשה, שמעתי זאת מהאמור"ר הג"ר דוד לוי שליט"א יו"ר ארגון פלא יועץ אשר ידיו רב לו רבות בשנים, בהכוונה ויעוץ כיצד לכוונן בתים נאמנים בישראל, וחיונו הצאצאים בדרך ישראל סבא, שאמנם מבחינה הלכתית הדבר תלוי ועומד בשיטות השונות, האם ואיזה חלקים בתפילה חייבות הנשים להתפלל, ולזה נדרשו הפוסקים לברר את גדרי ההלכה.

מכל מקום חשוב להדגיש, שמבחינה חינוכית נכון וראוי שהנשים יתפללו כפי יכולתן, שהתפילה קודמת בחשיבותה לעיסוקים רבים שעושות במהלך היום, ובפרט בזמננו שצריכים רחמי שמים מרובים על כל צעד ושעל, וגדול כח התפילה של נשים צדקניות לעורר רחמי שמים, עליהן, ועל בני ביתם, ועל כל ישראל!

יש מעלה וחשיבות מיוחדת בתפילת הנשים בביתם נאווה קודש, שהן דוגמא אישית לילדיהם הטהורים, כמה יראת שמים הטהרה סופג ילד שרואה את אימו עומדת ומתפללת ככוונה, ובוודאי משפיע עליו לטובה, כשהלכו הדרך קולט את המרות הללה, וחוזר בו עד זקנה ושינה, להתפלל באשק ובשמחה.

ברוך ה', אכשר דרא, דורנו זכה למה שלא זכו הדורות הקודמים, כאשר רמת ההידורים בהלכה ובקיום המצוות, גבוהה מאוד. גם בית יעקב אלו הנשים, קונות ידיעות נכבדות בהלכה ובהשקפה, עד שאומרים בדרך צחות, כי לאחר הנישואין, כאשר מתעוררת לאמוסדות בהלכה, כמו הולכות שבת וכדומה, הבעל שכל ימי לימודו בישיבה התמקד בעיקר בסוגיות נשים נזיקין, פונה בשאלה לאשתו, שלמדה דינים הלכה למעשה בבית הספר, כיצד עליהם לנהוג.

בעוד שבבעבר הנשים היו עסוקות במלאכת הבית, ועמלו שעות רבות לכבס ולשפשף בנתר ובבורית, לטוות בפלך ולארוג בגדים, גם הנותן בבית עזרו וסייעו, ורובן לא ידעו קרוא וכתוב, הרי שבזמננו נחסכו מן הנשים המלאכות הקשות, ומגיל קטן הן נשלחות לאמוסדות החינוך, וחזות לרכוש ידע רב בתחומים רבים, ויש להן השגות מופלגות בחכמה ומוסר, להבין ולהשכיל.

ואף אחר נישואיהן, למרות עול הבית, הרבה נשים מצליחות להביא פרנסה לעולליהם ונתן טַןְךָ לְבִיתָהּ, ולכן עליהן לנהוג בשום שכל, לתת דגש לקיים בהידור את מצוות התפילה, שהיא מיסודי הדת. הן אמנם באופן שהשיקול העומד מנגד הוא הפנאי לעבודות הבית וגידול הילדים, ברור שהבית קודם בחשיבותו לעבודה הרוחנית של האשה, אבל ביחס לכל שאר ההנהגות והמעשים טובים, התפילה קודמת.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'נשים בקריאת שמע'

אֲשֶׁת חַיִּל מִי יִמְצָא

תפילה כהלכה: נושאי הגיליונות בסדרת תפילת נשים, גיליון 443 'חיוב נשים בתפילה', גיליון 444 'מנהגי הנשים בתפילה', הגיליון הנוכחי 445 'נשים בקריאת שמע'.

ובהמשך לכך הנושאים בגיליונות הבאים 'נשים בחלקי התפילה', ו'סדר העדיפות בתפילה לנשים'.

במאמר לפנינו מתבאר, האם נשים חייבות בקריאת שמע וברכותיה, שחרית וערבית? האם צריכות? האם פסוק ראשון, ברוך שם, פרשה ראשונה, פרשת ויאמר, להקדים קל מלך נאמן? האם חייבות בזכירת יציאת מצרים, וברכות קריאת שמע לפניה ולאחריה, ואם נניח שפטורות, האם ראשיות להחמיר ולברך?

1. נשים פטורות מק"ש

הזמן גרמא: מבואר **במשנה** (ברכות דף כ.ג), ונפסק **ברמב"ם** (קריאת שמע פרק ד הלכה א), **בטור ובשו"ע** (סימן ע סעיף א), ללא חולק, נשים ועבדים וקטנים פטורין מקריאת שמע.

טעם הדין מבאר **הגמ'** (ברכות דף כ.ז): כי קריאת שמע היא מצות עשה שהזמן גרמא, ונשים פטורות מכל מצות עשה שהזמן גרמא. והיה צד לחיובם, כיון שיש בקריאת שמע קבלת עול מלכות שמים, ועל כך החידוש שלמרות זאת פטורות.

וכותב **הפני יושע** (ברכות דף כ.ז), שהטעם האמור הוא רק לפי התלמוד בבבלי, אבל **בירושלמי** (ברכות דף ג הלכה ג) מבואר טעם אחר לפטור, שדורשים את **הפסוק** (דברים פרק יא פסוק יט) וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֶת-קְּרִיאתֶם, ולא את בנותיכם, ומשמע שהולך על קריאת שמע שכתוב בפסוק הזה. ומסיים הפני יושע שמדויק מהירושלמי, שמצד מצות עשה שהזמן גרמא אין לפטורן, כיון שיש בקריאת שמע קבלת עול מלכות שמים.

2. חייבות בקבלת היחוד

שמע ישראל: כתב בספר **אהל מועד** (אחד מהראשונים בספרד, שער ק"ש דרך שני נתיבי שלישי), הביאו **הבית יוסף** (סימן ע), שעבד עול חייבים בקבלת היחוד, כלומר פסוק ראשון של קריאת שמע. אבל משאר פסוקים פטורים, שהרי נשים פטורות ממצוות עשה שהזמן גרמא.

חיוב או הידור: נפסק **בשו"ע** (סימן ע סעיף א), ונכון הוא ללמד שיקבלו עליהן עול מלכות שמים. וכתב **הרמ"א** ויקראו לפחות פסוק ראשון (ב"ש בשם אוהל מועד).

לשיטת הרבה אחרונים, **הלבוש ועולת תמיד והיד אהרן ומ"מ והגר"א** מצד הדין פטורין והוא רק בגדר 'נכון'. מאידך לדעת **הב"ח**, חייבין מדינא לקבל עול מלכות שמים בפסוק ראשון (משנ"ב ס"ק ד, שער הציון סימן ע ס"ה).

שורש המחלוקת נעוץ איך לפרש את הגמ': **הב"ח** (סימן ע) **והנחלת צבי** (סימן ע ס"א) מבארים כן כוונת הגמרא לפי שיטת

קבלה, גם נשים צריכות לאומרו על פי הסוד.

באופן אחר מבראים, על פי המפורש בתוס' (סוטה דף כז: ד"ה כשם), בשם הירושלמי (סוטה פרק ה הלכה א), שהגימטריה של תיבת המִקְרָאִים (במדבר פרק ה), הוא כנגד רמ"ח אברים שיש בה, ונגד רמ"ח אברים שיש בו. וביאר בהנהגת בן אריה (על תוס' שם), שאמנם יש לאשה יותר מרמ"ח איברים, אבל כיון שהאיברים הנוספים אינם מטמאים באהל, לכן לא נחשבים לגבי הגימטריה של פרשת סוטה. ולפי דבריו אפשר לומר, שגם לגבי רמ"ח תיבות בקריאת שמע כנגד איברי האדם, האיברים הנוספים של האשה אינם עולים למנין (רגשי לב).

4. כיצד המנהג למעשה

כל הפרשיות: כתבו הג"ר אפרים גרינבלט זצ"ל (רגשי לב עמוד 99 הערה 38), והמחזה אליהו (סימן יז אות ז), והגרא"מ שך זצ"ל (מכתבים ומאמרים חלק ג עמוד עד), ובהליכות ביתה (סימן ה סעיף א), שלמעשה ההוראה לנשים, לקרוא את כל השלוש פרשיות.

וניתן לומר שבהנהגה למעשה יש לאשה ג' דרגות: לומר פסוק ראשון עם 'ברוך שם', ואם יש לה עוד זמן, תאמר פרשה ראשונה, ואם יש לה יותר זמן, תאמר כל השלוש פרשיות (רגשי לב).

כוונת השמות: לדעת הגר"ח קניבסקי זצ"ל (מאיר עוז חלק ג עמוד תשל"א) נשים צריכות לכיין באמירת השמות, בפסוק ראשון של קריאת שמע, כמו האנשים.

מאידך לדעת הג"ר נתן גשטטר זצ"ל (שו"ת להורות נתן חלק ט סימן ג) נשים לא צריכות לכיין באמירת השמות, כיון שחיוב כוונת השמות, הוא משום חובת אמירת קריאת שמע, ונשים פטורות מקריאת שמע, וכל החיוב שלהן, הוא מדין קבלת עול מלכות שמים, ובה לא מעבכ כוונת השמות.

5. ברכות קריאת שמע

זמן גרמא: מבואר במגן אברהם (ס"ק א) ונפסק במשנ"ב (סימן ע"ט ס"ב) כשם שישנו פטורות מקריאת שמע, כך פטורות מברכות קריאת שמע, ואינו דומה לתפילה, כי יש לברכות זמן קבוע כמבואר בשו"ע (סימן נח סעיף ו) שזמן הברכה הוא רק עד שעה רביעית, ונשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא.

מוסיף המשנ"ב שכל זה לענין חיוב, אבל אם רוצות יכולות לברך, כמבואר ברמ"א (סימן יז סעיף ב) שאשה רשאית לברך על מצות עשה שהזמן גרמא.

כלומר, לבנות אשכנז ברור שמותר להן לברך ברכות קריאת שמע לפניה ולאחריה, וברכות פסוקי דזמרה לפניה ולאחריה, כיון שיכולות להכניס עצמן לחיוב ברכה.

בנות ספרד: אמנם למנהג הספרדים, הרי מבואר בשו"ע (סימן תקפ"ט סעיף ו) שאין אשה רשאית לברך על מצות עשה שהזמן גרמא, ואם כן כיצד תברך ברכות קריאת שמע.

ומכל מקום, דעת רוב הפוסקים, הכף החיים (סימן ע"ט ס"ק א, סימן קו ס"ק א), הגר"ש אויערבאך זצ"ל (במכתב ביביע אומר חלק ט סימן יא, הליכות שלמה הלכות תפילה פרק ז אות ב), והגרי"ש אלישיב זצ"ל (פניני תפילה עמוד קמג), הגרי"צ אבא שאול זצ"ל (אור לציון חלק ב פרק ו סעיף א אות יח, הליכות בת ישראל פרק ב סעיף ט הערה כו), הג"ר עזרא עטיה זצ"ל (הליכות בת ישראל פרק ב סעיף ט הערה כו), הציץ אליעזר (חלק ט סימן ב), המחזה אליהו (חלק א סימן טז אות ב), והתשובות והנהגות (שו"ת כרך ו סימן טו), שגם לשיטת השו"ע, שלא מברכות על מצות עשה שהזמן גרמא, יכולות לברך ברכות קריאת שמע.

טעם הדבר, כי מה שלא יכולות לברך, היינו רק כשאומרות 'וציוני', אך כאן לא אומרות 'וציוני', והוא רק ברכות השבח,

האהל מועד, שנשים ועבדים חייבים לקבל עליהם יחוד ומלכות שמים, והיה צד לומר, שלכן יתחייבו גם בקריאת כל השלש פרשיות של קריאת שמע, וזה החידוש שפטורים. ומכאן רואים, שאפילו שפטורות מלקרוא את כל הקריאת שמע, מכל מקום חייבות בפסוק ראשון שיש בו מלכות שמים, וסיים הב"ח 'וכך יש להורות עליו'.

ומכאן זה נביא הנחלת צבי, שהשו"ע מדבר על קריאת כל הפרשה ראשונה, ונקרא בלשונו 'עול מלכות שמים', ולכן כתב 'ונכון', שאינן חייב מצד הדין. ועל זה הוסיף וביאר הרמ"א 'שיקראו לפחות', כלומר שאת הפסוק הראשון הם חייבות מעיקר הדין, כמבואר בגמ'.

ונחלק עליהם הגר"א (סעיף א), שכונת השו"ע והרמ"א, שקריאת שמע לנשים היא חומרא בעלמא, כי כך שמע מלשון הגמ', מהו דתימא שחייבות קמ"ל שפטורות, ודלא כאהל מועד שחייבות.

3. מה הן חייבות לומר

בנוסף למחלוקת הקודמת האם מדובר בחיוב או רק בהידור, יש מחלוקת נוספת מה צריכות לומר;

פסוק ראשון: לפי משמעות הבלבוס (סעיף א), הביאו המשנ"ב (ס"ק ה, סימן קו סוף ס"ק ד), כוונת השו"ע שנוכן לקרוא פסוק ראשון, וזה מה שביאר הרמ"א בכוונת השו"ע, כיצד יקבלו עול מלכות שמים על ידי שיקראו לכל הפחות פסוק ראשון.

ודייקו הגר"ח פ שינברג זצ"ל והגר"נ קרליץ זצ"ל (רגשי לב בדברי המשנ"ב (סימן קו סוף ס"ק ד), שכונתו לפסוק כשיטת הבלבוס, שיקראו רק פסוק ראשון. והוסיף הגר"ח ניסל מילט"א (מחבר ספר רגשי לב), שכלל קטוס בידינו, כל פעם שהמשנ"ב כתב את המילה 'אבל', כוונתו לפסוק כדעה זו, ומכאן שכונת המשנ"ב (סימן ע"ט ס"ק ה) לפסוק כשיטת הבלבוס.

ברוך שם: ומבואר בבלבוס (סעיף א), ובעטרי זקנים (ס"ק א), וכן מדויק בפרי מגדים (אשל אברהם סוף ס"ק א), שנוכן ללמדם לומר גם ברוך שם קבדו מלכותו לעולם ועד, שגם זה בכלל קבלת עול מלכות שמים.

במשנ"ב כאן סתם ולא פירש, האם נשים צריכות לומר גם 'ברוך שם', ובכמה מקומות מבואר במשנ"ב (סימן א ס"ק לא, סימן סו ס"ק יא), לגבי דינים אחרים, שאמירת 'ברוך שם' הוא בכלל קבלת עול מלכות שמים.

פרשה ראשונה: מאידך לשיטת הנחלת צבי (ס"ק א), הביאו המשנ"ב (ס"ק ה), כוונת השו"ע שנוכן לקרוא פרשה ראשונה, והרמ"א הוסיף על דבריו שלפחות יקראו פסוק ראשון, כי אמירת הפסוק הראשון הוא חיוב.

ג' פרשיות: לשיטת מגן אביריים (אלף המגן סימן ע"ט ס"ק ג), מה שכתב השו"ע 'ונכון ללמדם', הכוונה את כל השלש פרשיות, שכולם בכלל קבלת עול מלכות שמים, והשו"ע חידש מדעתו שיקראו כל קריאת שמע, והרמ"א הגיה לפחות פסוק ראשון, וגם זה אינו חיוב, אלא רק נכון לנהוג כך.

קל מלך נאמן: מבואר ברמ"א (סימן סא סעיף ג) שענין אמירת 'קל מלך נאמן' לפני קריאת שמע, הוא בכדי להשלים את מספר המילים של קריאת שמע להרמ"ח, כנגד רמ"ח איברים, ומבואר בגמ' (בכורות דף מה). שלנשים מתווסף מספר איברים על רמ"ח האיברים של האיש, ויש לאשה רנ"ב איברים, ואותם האיברים הנוספים אינם מטמאים באהל, ואם כן לכאורה נשים לא צריכות לומר 'קל מלך נאמן', כי בלאו הכי חסר להם למנין רנ"ב איבריהם. וכתב במנחת אלעזר (שו"ת חלק ב סימן כח), שמכל מקום נשים צריכות לומר קל מלך נאמן (כשאומרת את כל הג' פרשיות - מחזה אליהו), כיון שענין אמירת 'קל מלך נאמן' הוא על פי

שנוהג גם בלילה הוא מצות עשה שאין הזמן גרמא נושעים חייבות, נמצא שנשים חייבות רק מדרבנא בהזכרת יציאת מצרים.

ג. פטורות לגמרי: יותר מכך מחדש **השאגת אריה** (סימן יב), שאפילו אם נניח שמדאורייתא יש חיוב זכירת יציאת מצרים ביום ובלילה, מכל מקום נשים פטורות מדיון מצות עשה שהזמן גרמא, כי הקריאה של היום עבר זמנה בלילה, ואם לא הזכיר ביום אין צורך להשימה בלילה, והחיוב להזכיר יציאת מצרים בלילה, הוא מצוה אחרת.

וכתב **בערוך השולחן** (סימן ע סעיף ד), מסתימת לשון המשנה והגמרא והפוסקים דנשים פטורות מק"ש, נכלל בזה גם שפטורות מזכירת יציאת מצרים, ואילו היה חיוב מחודש לזכירת יציאת מצרים היה צריך לפרש.

7. פוסקי זמנו

ראני להתמיר: לדעת **החוט שני** (נושאים שונים הלכות קריאת שמע עמוד כקג), המשנ"ב נוקט שנשים חייבות בזכירת יציאת מצרים, ומכל מקום נשים המקילות ולא מזכירות יציאת מצרים, יש להן על מי לסמוך. ולענין ההרגיל בגן ילדות להזכיר יציאת מצרים בכל יום, הוא דבר טוב וראוי לשבח.

ולגבי תפילת ערבית נפסק **במשנ"ב** (סימן קו ס"ק ד), שנשים לא קיבלו עליהן תפילת ערבית, ורובן אינן מתפללות, ומכל מקום אף שאין מתפללות ערבית, מפורש **במגן אברהם** שצריכות לברך 'אמת ואמונה' והשכיבונו מדיון זכירת יציאת מצרים, וכתב על כך **בחוט שני** (שם), שלמעשה ראוי לנשים להחמיר שישטת המג"א, ויאמרו בקריאת שמע שעל המיטה, ברכת 'אמת ואמונה' והשכיבונו, אך אי אפשר לחייבם בזה, כי לשיטת השאגת אריה הן פטורות ממצות זכירת יציאת מצרים.

המנהג להקל: מהג"ר לדעת **הגרי"ש אלישיב זצ"ל והג"ר מנשה קליין זצ"ל** ו**האיד"ו שריה דבליצקי זצ"ל** (אליבא ההילכתא קובץ ז עמוד ב), אין הנשים נוהגות לומר ברכות קריאת שמע בפני עצמן בערב כשאין מתפללות. וטעם הדבר ביארו **באשי ישראל** (פרק ז סעיף יג), ו**בתפילה כהלכתא** (פרק ב הערה מד), שסמכו הנשים על שיטת השאגת אריה שנשים פטורות מזכירת יציאת מצרים.

ולדעת **הגרי"ש אלישיב זצ"ל** (קובץ תשובות חלק א סימן יד, יש אולי חלק א סימן כד כה, יבקשו מיהו שער כ פרק ז) מצד הדיון נשים חייבות לומר פרשת 'שמע', וראוי שיקראו כל השלוש פרשיות, ואין חייבות בברכות קריאת שמע, גם לא בברכות 'ויציב' 'ואמונה כל זאת', כי פטורות מחיוב זכירת יציאת מצרים, כשיטת השאגת אריה. ועוד שזכירת יציאת מצרים הן יוצאות בקריאת פרשת ויאמר. ומכל מקום רשאיות לברך כל ברכות קריאת שמע.

ולדעת **השטת הלוי** (חלק ו סימן יב, חלק י סימן יז) המנהג למעשה לנשים, שצריכות לומר פסוקי דזמרה עם ברכות ברוך שאמר וישתבח, קריאת שמע עם ברכותיה לפניה ולאחריה, ובשעת הדחק יכולות לדלג על הברכות שלפני קריאת שמע, אבל אין לדלג על ברכות האחרונות שהוא חובה להן כמבואר במגן אברהם.

ולדעת **הג"ר צבי ובר שליט"א** (בהוראה לרבני הילכתא), העיקר להלכה כשיטת השאגת אריה, שנשים פטורות מזכירת יציאת מצרים. ואשה שרוצה להחמיר את שיטת המגן אברהם שחייבת בזכירת יציאת מצרים, מבואר במשנ"ב שצריכה לומר ברכת 'אמת ויציב', ולא הזכיר שצריכה לומר פרשת ציצית. ואשה שיש לה זמן מועט או לקריאת שמע או שמונה עשרה, תעדיף להתפלל שמונה עשרה שנשים חייבות בתפילה, וקודם לקריאת שמע שנשים פטורות מקריאת שמע.

מאידך מנהג חב"ד (מצ. שנשים מברכות ברכת 'אמת ואמונה', למרות שאינן מתפללות שמונה עשרה של ערבית.

ומבואר **ברא"ש** (קידושי פרק א), הובא **במגן אברהם** (סימן רצו ס"ק יא), שאם אין 'וציונו' יכולות לברך. והוספי הגרש"א, למרות שמוכח ברא"ש **שרבינו תם** חולק וסובר שאין מברכות על מצות עשה שהזמן גרמא אפילו כשאין 'וציונו', מכל מקום השו"ע לא פסק כר"ת וכן במוקם שיש 'וציונו'.

טעם נוסף כותב **הגרש"א**, שכל מקום שהברכה עצמה היא המצוה, לא הפקיעו את הנשים מהמצוה, שאם לא תברך לא תוכל לקיים את המצוה.

מאידך לדעת **הג"ר עובדיה יוסף זצ"ל** (יביע אומר חלק ב סימן ו, חלק ג סימן ו, חלק ח סימן ח, חלק ט סימן קח אות כח), בנות ספרד אינן רשאיות לברך בשם ומלכות את ברכות פסוקי דזמרה לפניה ולאחריה, וברכות קריאת שמע לפניה ולאחריה, ותברכה בלי שם ומלכות. אבל בנות אשכנז נוהגות לברך בשם ומלכות, ויש להן על מה שיסמוכו.

וכדבריו מדויק **במשנ"ב** (סימן ע ס"ק ב), שרק מכה דברי הרמ"א כתב שיכולות לברך, שממע שלפי דעת השו"ע שאינה רשאית לברך על מצות עשה שהזמן גרמא, הוא הדין שאינה יכולות לברך ברכות קריאת שמע בשם ומלכות.

6. זכירת יציאת מצרים

המשנ"ב (סימן ע ס"ק ב, שונה הלכות סימן ע ס"ק א), מעמיד שלש דעות בנושא האם נשים חייבות בזכירת יציאת מצרים, ולא חכ"ע ביניהם.

א. חייבות מדאורייתא: לדעת **המגן אברהם** (סימן ע ס"ק א), **והשו"ע הרב** (סימן ע), הובא **במשנ"ב** (סימן קו ס"ק ד), נשים חייבות בהזכרת יציאת מצרים, כיון שנוהג ביום ובלילה לא נחשב מצות עשה שהזמן גרמא. ולכן חייבות לומר ברכת 'אמת ויציב' בשחרית, וברכת 'ואמונה כל זאת' בערבית, כי ברכות אלו נתקנו על ענין זכירת יציאת מצרים, וחייבות גם בברכת 'השכיבונו', כי גאולה אריכתא היא (שער הציון סימן ע ס"ק ג).

ומסיים **המגן אברהם**, שמשום כך גם צריכות לסמוך גאולה לתפילה, שהרי בתפילה חייבות. וביאר **המחצית השקל** (סימן ע ס"ק א), את כוונת **המגן אברהם**, למרות שאין חייבות בתפילת שמונה עשרה, אבל אם מתפללות, צריכות לסמוך גאולה לתפילה. אולם **בשער הציון** (סימן קו ס"ק ה) הבין את המג"א, שצייד לחייב בשמונה עשרה.

ותמה **התורת חיים** (או"ח סימן ע), מדוע חייבות לברך ברכת 'אמת ויציב' בשחרית, וברכת 'ואמונה כל זאת' בערבית, הרי יכולות לקיים מצות זכירת יציאת מצרים בקריאת פרשת 'ויאמר' שבקריאת שמע, כמבואר **בתוס'** (ברכות כא). לענין אחר, והניח בצ"ע.

ותירץ **בשטת הלוי** (חלק ו סימן ב), על פי דיוק דברי השו"ע הרב, כיון שנוקט שמונה עשרה לנשים לברך למוט שאינן חייבות, אם כן אין מניעה מלתת להן את כל צורת התקנה מדאורייתא ומדרבנן, ומכניסים אותן בחיוב הברכה שנתקן על זכירת יציאת מצרים.

והקטו **ברבנות אפרים** (חלק א סימן נב), ו**במחזה אליהו** (שו"ת חלק א סוף סימן כ), אין יכולות לברך את הברכה שלאחר קריאת שמע שאינה פותחת בברוך, בלי לברך את הברכות קודם קריאת שמע. הרי אינה סמוכה לחברתה. ותירץ במחזה אליהו, כיון שהברכה נתקנה להיות סמוכה לחברתה שיש בה שם ומלכות, אף כשקורא אותה בפני עצמה חשובה כאילו יש בה שם ומלכות.

ב. חייבות מדרבנן: לדעת **הפרי מגדים** (אשל אברהם ס"ק א), **והישועות יעקב** (ס"ק ב), מצות זכירת יציאת מצרים בלילה הוא רק מדרבנן, והפוסק הוא אסמכתא, אם כן מדאורייתא שנוהג רק ביום הוא מצות עשה שהזמן גרמא נושעים פטורות, אבל מדרבנן

משיב כהלכה

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. **קבלת עול:** נשים פטורות מקריאת שמע, כדין מצות עשה שהזמן גרמא, וצריכות לומר פסוק ראשון משום קבלת עול מלכות שמים, ונחלקו הפוסקים האם יש להן 'חוב' לומר, או רק 'נכון' לומר. ויאמרו גם 'ברוך שם'.
- ב. **למהדרין:** יש אומרים שיקראו כל הפרשה הראשונה, ויש שהוסיפו שיקראו כל הג' פרושיות וכן נוהגות הרבה נשים, וכשאומרת ג' פרושיות, תקדים ותאמר 'קל מלך נאמן' להשלים לרמ"ח תיבות.
- ג. **ברכות קריאת שמע:** כשם שפטורות מקריאת שמע, כך פטורות מברכות קריאת שמע, ומכל מקום רשאיות לברך. ויש שכתב שבנות ספרד אינן רשאיות לברך בשם ומלכות.
- ד. **זכירת יציאת מצרים:** יש 3 דעות בפוסקים האם נשים חייבות בזכירת יציאת מצרים; ולמגן אברהם חייבות מדאורייתא, לפרי מגדים חייבות רק מדרבנן, ולשאת אריה פטורות אם מדרבנן.
- ה. **ברכות לאחריה:** למגן אברהם צריכות לברך בבוקר 'אמת ויציב' ובערב 'אמת ואמונה' כי חייבות בזכירת יציאת מצרים, וברכת 'השכיבו' משום גאולה אריכתא. וממילא שייך בהן גם סמיכת גאולה לתפילה.
- ו. **ההוראה:** המנהג למעשה שפטורות מחיוב זכירת יציאת מצרים, ויש מחמירין לכתפילה שחייבות. ויש שכתב שאם לא התפללו ערבית, נכון שיזכירו ברכות אלו בקריאת שמע שעל המיטה.

הפרס השבועי 100 שקל מזומן
הזוכה בפרס גיליון 444 בסך 100 שקל מזומן
האברך החשוב הר"ר נתנאל הרברט שליט"א
שיבת מיר ירושלים 'חבורת העמוד'

שאלה: כיצד ינהגו הנשים בשאר חלקי התפילה?

לאחר בירור דיני נשים בתפילת שמונה עשרה, וקריאת שמע וברכותיה, השאלה כיצד נוהגות בשאר חלקי התפילה; ברכות התורה, ברכות השחר, קרבנות, פסוקי דזמרה, תחנון, אשרי ובא לציון, עלינו, שיר של יום, קוה אל ד'? ומה הנוסח הנכון לנשים בברכת 'שלא עשני גוי', ו'שלא עשני עבד'?

מקורות: שו"ע (סימן מו סעיף ד, סימן מז סעיף יד), ביאר הלכה (שם), משנה ברורה (סימן ע"ב א), שו"ע הרב (סימן מז סעיף י, סימן ע סעיף א), תהלה לדוד (ס"ק ט), ערוך השולחן (סימן ע סעיף א), קובץ תשובות (חלק א סימן יד), שבט הוי (חלק ו סימן יב).

במדור זה מופיעה שאלה בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה יכול לזכות בפרס. בחירת הזוכה על דעת רבני הילכתא ולפי החלטתם הבלעדית. התשובות המובחרות ישלבו במידת האפשר בגיליון הקרוב. כנדי להשיב ולהגיש תשובה, מספיק לעיין במראה מקום אחד! נא לשלוח את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תיחשב לשבוע הבא). בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085-02 שולח 4
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' - 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 1532-6507823
5. במייל 5047867@gmail.com

לעילוי נשמת כ"ק האדמו"ר הגאון הצדיק

רבי שרגא פייבוש הגר מקאסוב זצוק"ל בעל ה'עבדא דמלכא'
לגב"ע כ"ג סיון תשפ"ד ת.נ.צ.ב.ה.

עדכוני הלכה

תדהמה בסקווירא

יהודי - גוי של שבת: שאלה שהופנתה להר"ר יצחק זילברשטיין שליט"א (דברי חמד גיליון 32), תושבי שיכון סקווירא נדהמו לגלות באקראי שהגוי של שבת שהחזיק בתפקידו 15 שנה, הינו יהודי לפי דין תורה. והשאלה האם אלו שביקשו ממנו לעשות מלאכה בשבת צריכים כפרה?

תשובה: כיון שהחזק כגוי, וגם רוב האנשים בארה"ב הם גויים, הרי הם אנוסים ואינם צריכים כפרה. ומכל מקום טוב שיקרבו אותו ויעשו הכל כדי שישמור שבת מכאן ואילך. וכל זה למי שביקש ממנו בהיתר, אבל מי שעבר על איסור אמירה לעכו"ם, צריך לחזור בתשובה גם על איסור אמירה לישראל.

נושא הגיליון הבא:

'סדרי התפילות בנשים'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעזור את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

בקשו רחמים

נא לעזור רחמי שמים על האברך הצעיר שנפצע קשה בתאונת דרכים וזקוק לרחמי שמים מרובים הר"ר יצחק בן באשא שיחי' לרפואה שלימה בתוך שאר חולי ישראל

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

- גיליון שבועי עומק הפשט
- שיעורים יומי עיון
- בית הוראה טלפוני
- בירורי הלכה אקטואליים
- קו מידע הלכתי
- חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

5047867@gmail.com לקבלת הגיליון במייל:

פקס: 02-6507823